

Sygn. akt III AUa 310/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 sierpnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grażyna Horbulewicz (spr.)
Sędziowie:	SSA Małgorzata Gerszewska SSA Jerzy Andrzejewski
Protokolant:	Artur Lichota

po rozpoznaniu w dniu 8 sierpnia 2012 r. w Gdańsku

sprawy M. R.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o ustalenie istnienia ubezpieczeń społecznych

na skutek apelacji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

z dnia 26 października 2011 r., sygn. akt VIII U 1231/11

zmienia zaskarżony wyrok i oddała odwołanie.

Sygn. akt III AUa 310/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 8 lutego 2011 roku Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w G. stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego, macierzyńskiego, emerytalno - rentowego M. R. od dnia 1 stycznia 2011 roku. W uzasadnieniu decyzji pozwany wskazał, iż ubezpieczona nie uregulowała składki w ustawowym terminie płatności.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczona M. R. przyznała, iż składki na ubezpieczenia społeczne rolników opłaciła trzy dni po terminie. Opóźnienie spowodowane było omyłką i przekonaniem, że składka tak jak zawsze była już wcześniej opłacona.

Na rozprawie w dniu 26 października 2011 roku ubezpieczona wskazała, iż wnosi o objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników za okres od 1 stycznia 2011 roku do 27 lutego 2011 roku.

Pozwany w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie, podtrzymując stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 26 października 2011 r. Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku zmienił zaskarżoną decyzję i objął M. R. ubezpieczeniem społecznym rolników w zakresie: ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego od dnia 1 stycznia 2011 roku do dnia 27 lutego 2011 roku oraz ubezpieczenia emerytalno - rentowego od dnia 1 stycznia 2011 roku do dnia 27 lutego 2011 roku.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach

M. R. podlegała ubezpieczeniom społecznym rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego, macierzyńskiego, emerytalno - rentowego, na wniosek, od dnia 7 września 2001 roku. Decyzja o podleganiu ubezpieczeniu społecznym rolników z dnia 18 września 2001 roku zawiera pouczenie, iż w związku z ubezpieczeniem na wniosek nieopłacanie składek na ubezpieczenie społeczne rolników traktowane będzie jak oświadczenie o rezygnacji i spowoduje wyłączenie z ubezpieczenia społecznego rolników.

Składkę na ubezpieczenie społeczne rolników za I kwartał 2011 roku ubezpieczona powinna była uiścić w terminie do dnia 31 stycznia 2011 roku. Wpłaty dokonała w dniu 3 lutego 2011 roku.

Zaskarżoną decyzją z dnia 8 lutego 2011 roku Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w G. stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego, macierzyńskiego, emerytalno - rentowego M. R. od dnia 1 stycznia 2011 roku, bowiem ubezpieczona nie uregulowała składki w ustawowym terminie płatności.

Decyzją z dnia 9 marca 2011 roku pozwany stwierdził podleganie M. R. ubezpieczeniom społecznym rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego, macierzyńskiego, emerytalno - rentowego, na wniosek, od dnia 28 lutego 2011 roku.

Ubezpieczona nie prowadzi działalności gospodarczej.

Stan faktyczny był w niniejszej sprawie niesporny. Sąd I instancji ustalił go na podstawie dokumentów zawartych w aktach ubezpieczeniowych.

Ubezpieczona przyznała, iż składkę na ubezpieczenie społeczne rolników za I kwartał 2011 roku uiściła po upływie ustawowego terminu. Zdaniem Sądu Okręgowego, oceny wymagało więc, czy spóźnione opłacenie składki spowodowało skutek w postaci uznania, że nastąpiło odstąpienie od ubezpieczenia na wniosek, stosownie do art. 3 ust. 4 i 3a ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz. U. z 2008 r., Nr 50, poz. 291 ze zm.). Zgodnie z przepisem art. 3 ust. 1 ww. ustawy, ubezpieczeniu podlega się z mocy ustawy albo na wniosek.

2. Jeżeli ustawa przewiduje objęcie ubezpieczeniem na wniosek, z wnioskiem o objęcie ubezpieczeniem może wystąpić zainteresowana osoba lub rolnik, na którego rachunek ta osoba pracuje.

2a. Objęcie ubezpieczeniem na wniosek następuje od dnia wskazanego we wniosku o objęcie ubezpieczeniem, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym wniosek został złożony.

3. Osoba podlegająca ubezpieczeniu na wniosek może w każdym czasie odstąpić od ubezpieczenia, składając oświadczenie w tej sprawie.

4. Równoznaczne z odstąpieniem od ubezpieczenia na wniosek jest nieopłacenie w terminie składki, chyba że rolnik obowiązany do jej opłacenia, przed upływem terminu płatności, wystąpił o jego odroczenie albo nieopłacenie składki w terminie było skutkiem siły wyższej.

Stosownie do treści art. 3a ust. 1 ww. ustawy, ubezpieczenie ustaje od dnia następującego po dniu, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu, z zastrzeżeniem ust. 3.

2. Ubezpieczenie na wniosek ustaje także:

1) od dnia wskazanego w oświadczeniu ubezpieczonego, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym to oświadczenie zostało złożone Kasie, albo

2) od pierwszego dnia okresu ubezpieczenia, za który składka nie została opłacona.

3. Jeżeli wraz z ustaniem okoliczności uzasadniających podleganie ubezpieczeniu z mocy ustawy następują okoliczności uzasadniające objęcie ubezpieczeniem na wniosek, ubezpieczenie istniejące z mocy ustawy ustaje od dnia następującego po dniu, w którym

ubezpieczonemu doręczono decyzję stwierdzającą ustanie ubezpieczenia z mocy ustawy.

Sąd I instancji wskazał, iż ubezpieczenie przewidziane we wskazanej ustawie może bądź być obowiązkowe, co wprost z niej wynika (niezależne od woli rolnika) - art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 1 ustawy, bądź też nastąpić na wniosek rolnika - art. 7 ust. 2 i 16 ust. 2.

W przypadku ubezpieczenia na wniosek, osoba, która mu podlega może od niego w każdym czasie odstąpić - art. 3 ust. 3 - składając stosowne oświadczenie w tej sprawie. Ustawa stwierdza również, że równoznaczne z odstąpieniem od ubezpieczenia na wniosek jest nieopłacenie w terminie składki, chyba że nieopłacenie składki w terminie było skutkiem siły wyższej - art. 3 ust. 4 ustawy.

Ubezpieczona nie nosiła się z zamiarem odstąpienia od ubezpieczenia społecznego rolników. Opóźnienia nie kwestionowała, podając że wystąpiło z powodu konieczności opieki nad chorym ojcem oraz opóźnieniem w wypłacie pieniędzy z AMiRR za 2010 r. Wnioskodawczyni podnosiła, że od niewpłaconej w terminie należności pobiera się odsetki za zwłokę, poczynawszy od dnia następnego po upływie terminu płatności, w wysokości i na zasadach określonych przepisami dotyczącymi zobowiązań podatkowych, ponadto, że niewpłacona w terminie należność może być ściągana przymusowo.

Zdaniem Sądu I instancji, powyższy zarzut wnioskodawczyni jest uzasadniony. Pozwany pouczył bowiem wnioskodawczynię o konsekwencjach niewpłacenia w terminie należności w sposób wskazany przez nią w odwołaniu (pkt 6 pouczenia k. 14 akt KRUS). Pouczenie treści wskazanej przez wnioskodawczynię niewątpliwie wprowadziło ją w błąd, a zostało zawarte w decyzji o podleganiu ubezpieczeniu społecznym rolników z dnia 18.09.2001 r.

Przyjmując zatem, że wnioskodawczyni została nieprawidłowo pouczona o konsekwencjach niewpłacenia należności w terminie, w ocenie Sądu Okręgowego należało zmienić zaskarżoną decyzję.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, w szczególności art. 3a ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 20.12.1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników /tekst jednolity Dz.U. z 2008r. Nr 50, poz.291 ze zm./ poprzez objęcie M. R. ubezpieczeniem wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim od dnia 01.01.2011 r. do 27.02.2011 r. oraz ubezpieczeniem emerytalno - rentowym od dnia 01.01.2011 r. do 27.02.2011 r.

Wskazując na powyższe pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji

W uzasadnieniu skarżący podniósł, iż w treści decyzji z dnia 18.09.2001r. zostało zawarte pouczenie, iż przy ubezpieczeniu na wniosek nieopłacenie składek na ubezpieczenie społeczne rolników traktowane będzie jak oświadczenie o rezygnacji i spowoduje wyłączenie z ubezpieczenia społecznego rolników. Błędny jest zatem stwierdzenie Sądu I instancji o nieprawidłowym pouczeniu. Skoro zaś ubezpieczona składkę na ubezpieczenie

społeczne rolników za I kwartał 2011 r. opłaciła po terminie, jej ubezpieczenie z dniem 01.01.2011 r. ustało z mocy ustawy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się zasadna, skutkując zmianą zaskarżonego wyroku i oddaleniem odwołania.

Spór stron w niniejszej sprawie sprowadzał się do tego, czy opóźnienie wnioskodawczyni w zapłacie składek na dobrowolne ubezpieczenie społeczne rolników winno było skutkować ustaniem wobec niej ubezpieczenia.

W powyższym zakresie Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe i na jego podstawie dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych oraz w znacznej mierze poczynił prawidłowe rozważania prawne, ostatecznie jednak wydając błędne rozstrzygnięcie.

Zgodnie z treścią art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008 r., Nr 50, poz. 291 ze zm.), osoba podlegająca ubezpieczeniu na wniosek może w każdym czasie odstąpić od ubezpieczenia, składając oświadczenie w tej sprawie. Ust. 4 tegoż przepisu stanowi natomiast, iż równoznaczne z odstąpieniem od ubezpieczenia na wniosek jest nieopłacenie w terminie składki, chyba że rolnik obowiązany do jej opłacenia, przed upływem terminu płatności, wystąpił o jego odroczenie albo nieopłacenie składki w terminie było skutkiem siły wyższej.

Niespornym jest, iż wnioskodawczyni M. R. podlegała dobrowolnym ubezpieczeniom społecznym rolników oraz że składkę za I kwartał 2011 r. uiszczyła z opóźnieniem. Zgodnie z cytowanym wyżej przepisem art. 3 ust. 3 i 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego opóźnienie wnioskodawczyni uznał za odstąpienie od ubezpieczenia i stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników wnioskodawczyni od dnia 1 stycznia 2011 r. Sąd Okręgowy zmienił decyzję organu rentowego, uznając, iż wnioskodawczyni nie była prawidłowo pouczona o skutkach opóźnienia w uiszczaniu składek.

Ze stanowiskiem takim Sąd Apelacyjny nie może się jednak zgodzić, bowiem już w formularzu wniosku o objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników (k. 2 akt rentowych) zawarte było pouczenie o skutkach nieopłacenia składek w terminie. Nadto, pouczenie takie zawierała również decyzja z dnia 18 września 2001 r. o podleganiu ubezpieczeniom społecznym rolników (k. 14 akt rentowych) i to zarówno w uzasadnieniu jak i punkcie 3 pouczenia. Wbrew przy tym twierdzeniom Sądu I instancji, z całości pouczenia jasno i wyraźnie wynika, iż dotyczy ono nie tylko osób ubezpieczonych na wniosek ale też obowiązkowo, a co się z tym wiąże, pkt 6 pouczenia może odnosić się do osób podlegających obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym rolników.

Podkreślić także należy, iż w przypadku osób ubezpieczonych na wniosek, w sytuacji nieuiszczenia składek w terminie, wyłączenie z ubezpieczeń społecznych rolników następuje z mocy prawa. Wprawdzie ust. 4 art. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wprowadza wyjątki od tej zasady, jednak żaden z nich nie dotyczy ubezpieczonej. M. R. nie wystąpiła bowiem przed upływem terminu płatności o jego odroczenie, ani też w jej sytuacji nie może być mowy o sile wyższej. Skarżąca podnosiła, iż opóźnienie w zapłacie spowodowane było m. in. opieką nad ciężko chorym ojcem oraz opóźnieniem w wypłacie pieniędzy z AMiRR. Żadna z powyższych przyczyn nie może być jednak uznana za siłę wyższą.

Przytoczyć w tym miejscu należy uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 1998 r. (II UKN 137/98, Lex nr 36717), w którym wskazano, iż siłą wyższą jest działanie zdarzenia zewnętrznego (leżącego poza osobą zobowiązaną), niemożliwego do przewidzenia wobec małego stopnia prawdopodobieństwa jego pojawienia się w określonej sytuacji i niemożliwego do zapobieżenia jego szkodliwym następstwom. Jako przykłady siły wyższej w rozumieniu ustawy, poza zjawiskami przyrody (klęska żywiołowa), wskazane zostały wypadek przy pracy rolniczej lub inny wypadek, w wyniku którego dochodzi do całkowitej niezdolności do pracy lub nagła choroba o gwałtownym przebiegu, która uniemożliwia wykonywanie normalnych czynności (np. zawał serca). Nie jest natomiast siłą wyższą przewlekłe schorzenie, tym bardziej gdy nie wiąże się z koniecznością hospitalizacji, której nie można przewidzieć. Sąd Najwyższy

podkreślił także, iż przewidziana w przepisie formuła, w myśl której następuje skutek w postaci uznania, że doszło do odstąpienia od ubezpieczenia na wniosek, jest oderwana od braku zawinienia po stronie ubezpieczającego się rolnika, czy też okoliczności usprawiedliwiających opóźnienie w opłaceniu składki, nie pozwalając na "przywrócenie terminu". Wynika to z uznania, że w przypadku przystąpienia przez rolnika do ubezpieczenia dobrowolnego, bierze on na siebie bezwzględny obowiązek terminowego uiszczania składek, a uchybienie temu obowiązkowi - nawet niezawinione - powoduje skutek wynikający z mocy samego prawa. W tej sytuacji, pouczenie osoby objętej dyspozycją tego przepisu o jego treści nie ma znaczenia dla wystąpienia skutku, ten bowiem wynika z ustawy.

Zauważyć także należy, iż ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników nie jest wcale nadzwyczaj rygorystyczna w kwestii opłacenia składek w terminie. Okoliczności opisane przez wnioskodawczynię w odwołaniu nie stanowią wprawdzie podstawy do uznania, iż w niniejszej sprawie wystąpiła siła wyższa, jednak dawały ubezpieczonej możliwość wystąpienia do organu rentowego z wnioskiem o odroczenie terminu płatności, co skutkowałoby automatycznym niewystąpieniem skutku w postaci wyłączenia z ubezpieczeń społecznych rolników. Skoro jednak wnioskodawczyni z wnioskiem takim przed upływem terminu płatności nie wystąpiła, a składek w terminie nie uiściła, niewątpliwie zachodzi sytuacja, o jakiej mowa w art. 3 ust. 4 ustawy powodująca wyłącznie wnioskodawczyni z mocy prawa z ubezpieczenia społecznego rolników.

Mając na uwadze powyższe, uznając apelację pozwanego za zasadną, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie wnioskodawczyni.